

BÀI 1

PHONG CÁCH HỒ CHÍ MINH

ĐỌC – HIỂU VĂN BẢN

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

- Thấy được vẻ đẹp trong phong cách Hồ Chí Minh là sự kết hợp hài hoà giữa truyền thống và hiện đại, dân tộc và nhân loại, thanh cao và giản dị.
- Từ lòng kính yêu, tự hào về Bác, HS có ý thức tu dưỡng, học tập, rèn luyện theo gương Bác.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

1. Chương trình Ngữ văn THCS có những văn bản nhặt dụng về các chủ đề : quyền sống của con người, bảo vệ hòa bình, chống chiến tranh, vấn đề sinh thái,... Bài *Phong cách Hồ Chí Minh* thuộc chủ đề về sự hội nhập với thế giới và giữ gìn bản sắc văn hoá dân tộc. Tuy nhiên bài học này không chỉ mang ý nghĩa cập nhật mà còn có ý nghĩa lâu dài. Bởi lẽ việc học tập, rèn luyện theo phong cách Hồ Chí Minh là việc làm thiết thực, thường xuyên của các thế hệ người Việt Nam, nhất là lớp trẻ.

2. Bài *Phong cách Hồ Chí Minh* chủ yếu nói về phong cách làm việc, phong cách sống của Người. Cốt lõi của phong cách Hồ Chí Minh là vẻ đẹp văn hoá với sự kết hợp hài hoà giữa tinh hoa văn hoá dân tộc và tinh hoa văn hoá nhân loại. Đây chính là điểm khác biệt giữa bài này với bài *Đức tính giản dị của Bác Hồ* đã học ở lớp 7. Vì vậy, GV cần dành thời gian nhiều hơn, phân tích sâu hơn sự tiếp thu tinh hoa văn hoá nhân loại, một nét rất mới, rất hiện đại trong phong cách Hồ Chí Minh.

3. Trong quá trình dạy – học, GV không chỉ định hướng cho HS nhận thức về vẻ đẹp trong phong cách Hồ Chí Minh mà còn bồi dưỡng cho các em tình cảm yêu mến, kính trọng Chủ tịch Hồ Chí Minh, ý thức rèn luyện theo phong cách cao đẹp của Người. Tuy nhiên không vì thế mà biến bài văn thành bài học về đạo đức, tư tưởng đơn thuần. GV cần khai thác chất văn trong văn nhặt dụng như vẻ đẹp của ngôn từ, hình tượng,...

Bài học tránh nặng về lí luận. Trong quá trình dạy – học, GV có thể đan xen những câu chuyện về Bác có liên quan tới chủ đề phong cách Hồ Chí Minh. GV cũng có thể so sánh mở rộng hình ảnh Bác Hồ trong bài với hình ảnh các danh nhân như Nguyễn Trãi, Nguyễn Bỉnh Khiêm mà HS đã được học, được nghe để làm nổi bật lên vẻ đẹp truyền thống mà hiện đại trong phong cách Hồ Chí Minh.

GV có thể gợi lên hình ảnh Bác từ những cuộc tham quan nơi ở và làm việc của Người ở thủ đô Hà Nội hoặc phim ảnh về Người để HS hiểu sâu sắc hơn bài học.

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC

Hoạt động 1. Giới thiệu bài.

Khẳng định tầm vóc văn hoá của Chủ tịch Hồ Chí Minh : Hồ Chí Minh không những là nhà yêu nước, nhà cách mạng vĩ đại mà còn là danh nhân văn hoá thế giới. Vẻ đẹp văn hoá chính là nét nổi bật trong phong cách Hồ Chí Minh.

Hoạt động 2. Hướng dẫn đọc – hiểu văn bản.

1. Phân tích sự tiếp thu tinh hoa văn hoá nhân loại của Hồ Chí Minh để tạo nên một nhân cách, một lối sống rất Việt Nam, rất phương Đông nhưng cũng đồng thời rất mới, rất hiện đại.

– Trong cuộc đời hoạt động cách mạng đầy gian nan vất vả, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đi qua nhiều nơi, tiếp xúc với nhiều nền văn hoá từ phương Đông tới phương Tây. Người có hiểu biết sâu rộng nền văn hoá các nước châu Á, châu Âu, châu Phi, châu Mĩ. Để có được vốn tri thức văn hoá sâu rộng ấy, Bác Hồ đã :

+ Nắm vững phương tiện giao tiếp là ngôn ngữ (nói và viết thạo nhiều thứ tiếng nước ngoài như Pháp, Anh, Hoa, Nga,...) ;

+ Qua công việc, qua lao động mà học hỏi (làm nhiều nghề khác nhau) ;

+ Học hỏi, tìm hiểu đến mức sâu sắc (đến mức khá uyên thâm).

– Điều quan trọng là Người đã tiếp thu một cách có chọn lọc tinh hoa văn hoá nước ngoài :

+ Không chịu ảnh hưởng một cách thụ động ;

+ Tiếp thu mọi cái đẹp và cái hay đồng thời với việc phê phán những hạn chế, tiêu cực ;

+ Trên nền tảng văn hoá dân tộc mà tiếp thu những ảnh hưởng quốc tế (tất cả những ảnh hưởng quốc tế đã được nhào nặn với cái gốc văn hoá dân tộc không gì lay chuyển được).

2. Phân tích nét đẹp trong lối sống giản dị mà thanh cao của Chủ tịch Hồ Chí Minh.

– Ở cương vị lãnh đạo cao nhất của Đảng và Nhà nước nhưng Chủ tịch Hồ Chí Minh có một lối sống vô cùng giản dị :

+ Nơi ở, nơi làm việc đơn sơ : "chiếc nhà sàn nhỏ bằng gỗ bên cạnh chiếc ao" như cảnh làng quê quen thuộc ; "chiếc nhà sàn đó cũng chỉ vách vèn vèn có vài phòng tiếp khách, họp Bộ Chính trị, làm việc và ngủ"...

+ Trang phục hết sức giản dị : "bộ quần áo bà ba nâu, chiếc áo trán thủ, đôi dép lốp thô sơ" ; tư trang ít ỏi : "một chiếc vali con với vài bộ áo quần, vài vật kỉ niệm...".

+ Ăn uống đạm bạc : "cá kho, rau luộc, dưa ghém, cà muối, cháo hoa"...

– Cách sống giản dị, đạm bạc của Chủ tịch Hồ Chí Minh lại vô cùng thanh cao, sang trọng :

+ Đây không phải là lối sống khắc khổ của những con người tự vui trong cảnh nghèo khó.

+ Đây cũng không phải là cách tự thân thánh hoá, tự làm cho khác đời, hơn đời.

+ Đây là một cách sống có văn hoá đã trở thành một quan niệm thẩm mĩ : cái đẹp là sự giản dị, tự nhiên.

– Nét đẹp của lối sống rất dân tộc, rất Việt Nam trong phong cách Hồ Chí Minh : cách sống của Bác gợi ta nhớ đến cách sống của các vị hiền triết trong lịch sử như Nguyễn Trãi, Nguyễn Bỉnh Khiêm. GV có thể phân tích hai câu thơ Nôm của Nguyễn Bỉnh Khiêm : "Thu ăn măng trúc, đông ăn giá – Xuân tắm hồ sen, hạ tắm ao" để thấy được vẻ đẹp của cuộc sống gắn với thiên nhiên mà thanh cao.

3. Tìm hiểu những biện pháp nghệ thuật trong văn bản làm nổi bật vẻ đẹp phong cách Hồ Chí Minh.

– Kết hợp giữa kể và bình luận. Đan xen giữa những lời kể là lời bình luận một cách tự nhiên : "Có thể nói ít có vị lãnh tụ nào lại am hiểu nhiều về các dân tộc và nhân dân thế giới, văn hoá thế giới sâu sắc như Chủ tịch Hồ Chí Minh", "Quả như một câu chuyện thần thoại, như câu chuyện về một vị tiên, một con người siêu phàm nào đó trong cổ tích",...

– Chọn lọc những chi tiết tiêu biểu (dẫn chứng trong văn bản).

– Đan xen thơ Nguyễn Bỉnh Khiêm, cách dùng từ Hán Việt gợi cho người đọc thấy sự gần gũi giữa Hồ Chí Minh với các bậc hiền triết của dân tộc.

– Sử dụng nghệ thuật đối lập : vĩ nhân mà hết sức giản dị, gần gũi ; am hiểu mọi nền văn hoá nhân loại mà hết sức dân tộc, hết sức Việt Nam.

Hoạt động 3. Tổng kết.

Rút ra ý nghĩa của việc học tập, rèn luyện theo phong cách Hồ Chí Minh : Cần phải hoà nhập với khu vực và quốc tế nhưng cũng cần phải giữ gìn và phát huy bản sắc dân tộc.

GV có thể liên hệ giáo dục tư tưởng cho HS nhưng tránh gò bó, khiên cưỡng (ví dụ giúp cho các em nhận thức được thế nào là lối sống có văn hoá, thế nào là "mốt", là hiện đại trong ăn mặc, nói năng,...).